

جغرافیا (فصلنامه علمی - پژوهشی انجمن جغرافیای ایران)
دوره جدید، سال هشتم، شماره ۲۶، پاییز ۱۳۸۹

بررسی و مقایسه شاخصهای ششگانه جرم در سطح مناطق مختلف شهر شیراز

مسعود تقوایی^۱

چکیده

گسترش شهرنشینی از یک طرف و کمبود فضا از طرف دیگر، ازدحام و تراکم بیش از حد جمعیت و فعالیت را در شهرهای امروزی سبب شده است. درهم تنیدگی و فشردگی جمعیت دارای پیامدهای گسترده‌ای بوده که یکی از آنها افزایش ناهنجاری‌های اجتماعی است. در این فرایند کلان شهرهای کشور ما نیز با افزایش بی سابقه جرم و جنایت روبه‌رو هستند که این مسئله نه تنها دستگاه قضایی را با چالشی بزرگ مواجه نموده، بلکه از نظر فرهنگی، اجتماعی، روانی، اقتصادی و حتی سیاسی نیز مخاطره‌آمیز بوده و هزینه‌های مادی و معنوی فراوانی بر دوش جامعه می‌گذارد. از آنجا که شهر شیراز به عنوان مترو پل جنوب از این حیث در رده بالایی قرار دارد، مطالعه حاضر ضمن بررسی و مقایسه پراکنش فضایی جرم در بین مناطق مختلف شیراز، به ارزیابی شرایط محیطی شهر بر میزان جرم و جنایت پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین ارتکاب جرم و کیفیت محیط مسکونی رابطه معنی‌داری وجود دارد، علاوه بر این، نوع فعالیت به عنوان یک عامل موثر در بروز جرم عمل می‌نماید. تاثیر این شاخصه‌ها در نقاط جرم‌خیز شهر به خوبی مشهود است.

کلیدواژگان: اکولوژی؛ پراکنش فضایی؛ جرم؛ جرم شهری؛ شیراز

مقدمه و طرح مساله

از دیر باز ثابت شده است که تبهکاری شهر نسبت به روستا خیلی بالاتر است. این موضوع در واقع یکی از خصلت‌های اساسی است که از بررسی‌های تبهکاری در غرب حاصل شده است (کی نیا، ۱۳۷۴: ۱۱۵).

زندگی شهری با تنوع ارزش‌ها و پندارها، مردمان دیگر نقاط را به خود جلب می‌کند و با تجمع آنها اختلافات موجود تشدید شده و برخوردهای اجتماعی رو به تزاید می‌گذارد (شیخاوندی، ۱۳۵۳: ۸۹). می‌توان گفت هنگامی که تراکم جمعیت از حدی تجاوز کند افراد فوق العاده پرخاشگر می‌شوند زیرا حد اقل سرزمین مورد لزوم جهت شکوفایی شخصی در اختیار آنان نیست (کی نیا، ۱۳۷۴: ۱۱۶) از اینرو با گسترش کالبدی و جمعیتی شهرها میزان جرم و جنایت نیز به میزان قابل توجهی افزایش یافته است. در این میان، کلانشهر شیراز نیز به دلایلی چند مانند: تنوع فرهنگی به دلیل جذب مهاجر از اقصی نقاط کشور، نزدیکی به استانهای شرقی و جنوبی، عوامل کالبدی، اقتصادی و اجتماعی با جرم و جنایت فراوانی مواجه است.

اهمیت و ضرورت تحقیق

بدیهی است که بروز و گسترش جرم در یک جامعه اثرات و هزینه‌های گسترده‌ای دارد که بطور کلی به آن اشاره می‌گردد:

- هزینه‌های قبل از بروز جرم.
- هزینه‌هایی که به هنگام بروز جرم حاصل می‌شوند.
- هزینه‌های پس از بروز جرم.

افزایش جرم در کلان شهرها نه تنها موجب ایجاد ناامنی، هرج و مرج و آشفتگی زندگی شهروندان شده، بلکه باعث شده که بخش عمومی جامعه بودجه و هزینه کلان، نیرو و زمان بسیاری را صرف کشف جرائم، دستگیری مجرمین، رسیدگی‌های قضایی و نگهداری و مجازات آنها نمایند، که این مساله هزینه‌های مادی و معنوی گسترده‌ای بردوش جامعه می‌گذارد (رحیمی، ۱۳۸۵، ۵). در این میان شهر شیراز نیز به دلایلی چند از جمله تنوع فرهنگی به دلیل جذب مهاجر از اقصی نقاط کشور، همجواری با استان‌های شرقی و جنوبی، عوامل کالبدی، اقتصادی و تلفیق زندگی قبیله‌ای، روستایی و شهری با آمار جرم و جنایات فراوانی روبه‌رو است.

برخی از اندیشمندان معتقدند که رفتارهای انسان آینه‌ای از روابط اجتماعی و محیط زندگی است. انسان اعمال خوب و بد را از محیط کسب می‌کند (مظلوم، ۱۳۸۴: ۹۲) رویهمرفته میان افراد و محیطی که در آن زندگی می‌کنند هماهنگی کافی دیده می‌شود (احمدی، ۱۳۸۲: ۴۵). و از آنجا که محیط، انسان و زمان عناصر مهم جرم هستند، بنابراین با درک صحیح قواعد و منطق مجرمین در انتخاب مکان و زمان رفتار مجرمانه، می‌توان نسبت به جلوگیری از وقوع جرم اقدام نمود (کلانتری، ۱۳۸۰: ۳).

مطالعه فضایی و جغرافیایی جرم رشته جدیدی محسوب می‌شود و جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری آنچنان که باید و شاید، نتوانسته‌اند جایگاه خود را در این زمینه مشخص سازند (مافی، ۱۳۳۰: ۱۳۸۰). لذا در مطالعه حاضر به ابعاد جغرافیایی مسئله مانند مسائل محیطی، اقتصادی، نوع و شکل سکونت‌گاهها توجه بیشتری شده است.

اهداف

در این تحقیق سعی شده است علاوه بر مقایسه پراکنش فضایی جرم در مناطق هشتگانه شهر شیراز، تاثیر شرایط مکانی را در ارتکاب بزهکاری مورد بررسی قرار دهد از این رو تحقیق حاضر اهداف زیر را مدنظر قرار می دهد:

- بررسی و مقایسه شاخص‌های شش گانه جرم در بین مناطق مختلف شهر شیراز همراه با شناخت محدوده‌هایی که بیشترین بزهکاری‌ها در آنها اتفاق می افتد.
- ارزیابی شرایط و کیفیت مکانهای جرم‌خیز در رفتار و فعالیتهای مجرمانه و غیرقانونی

فرضیات: این پژوهش در راستای بررسی فرضیات ذیل تدوین شده است:

- به نظر می رسد میزان جرم با کیفیت محیط مسکونی دارای رابطه‌ای معنی دار است.
- به نظر می رسد نوع فعالیت بر میزان جرم تاثیر دارد.

روش تحقیق

نوع تحقیق کاربردی و روش تحقیق اسنادی، پیمایشی، تحلیلی و علی است. در این تحقیق علاوه بر تهیه پرسشنامه و تکمیل آن در زندانهای پنج گانه شیراز، پرونده‌های جنایی شهر شیراز طی یک دوره پنج ساله (۱۳۸۶-۱۳۸۲) مورد بررسی قرار گرفت. به نظر پیترهاگت در بررسی‌های جغرافیایی، از سه روش تحلیل فضایی، اکولوژیکی و یا ناحیه‌ای می توان استفاده کرد که در این تحقیق علاوه بر تحلیل فضایی (نحوه پراکندگی جرم و تفاوت‌های موجود بین آن در بین مناطق ۸ گانه شهر شیراز) از تحلیل اکولوژیک (رابطه جرم و مجرم با محیط شهری شیراز) نیز استفاده شده است. همچنین از دو شیوه متداول در بررسی‌های فضایی جرم یعنی تحلیل همبستگی و فرصت‌های جرم استفاده شده است.

پیشینه تحقیق

گرچه سابقه پژوهش در زمینه جغرافیای جرم را به کارهای اولیه اکولوژیستهای فرانسه (کتله و گری) در نیمه اول قرن نوزدهم نسبت می‌دهند (Anselin, 2000: 214) و گفته می‌شود نخستین کتاب در زمینه جغرافیای جنائی به عنوان شاخه جدید در دانش جغرافیا به سال ۱۹۷۴ توسط کیت هریس استاد جغرافیا در دانشگاه ایالتی اوکلاهما منتشر شده است (شکویی، ۱۳۶۴: ۴۵). ولی بررسی‌های تاریخی نشان می‌دهد اندیشه و تفکر پیرامون تاثیر محیط جغرافیایی بر ناسازگاری‌های اجتماعی، قدمت بسیار طولانی دارد.

از دیرباز فلاسفه و اندیشمندان مباحث مفصلی را به این موضوع اختصاص داده‌اند و تا به امروز این روند ادامه داشته است هر چند که توجه و علاقه به تحلیل فضایی - مکانی جرایم و به‌طور کلی بررسی رابطه مکان و جرم طی چند سال اخیر و به ویژه در دهه پایانی قرن گذشته میلادی در محافل علمی جهان بسیار بیشتر شده است (Anselin, 2000: 214).

از دهه ۱۹۹۰ توجه روزافزونی به تحقیقات مربوط به جرم و مکان در محافل علمی جهان صورت گرفته است. به نظر می‌رسد مواردی مانند افزایش بزهکاری، استفاده از ابزارهای جدید در تحلیل فضایی جرم مانند GIS و تئوریهای مکانی جرم در این زمینه دخیل بوده باشد (کلانتری، ۱۳۸۰: ۴۹). از مهمترین نگرش‌های جدید می‌توان به دیدگاه پنجره شکسته، سفر مجرمانه، کانون‌های جرم‌خیز، الگوی جرم، فضای مقاوم در برابر جرم، پیشگیری جرم از طریق طراحی محیط، فعالیت روزمره و انتخاب منطقی اشاره نمود که عموماً از دهه ۱۹۷۰ به بعد مطرح شده‌اند.

مشکلات و موانع

- نو بودن موضوع و کمبود منابع بویژه منابع فارسی
- محدودیت‌های قانونی برای دستگاه قضایی در ارائه اطلاعات و مشکلات عدیده در اخذ مجوز جهت ملاقات با زندانیان برای مصاحبه، تکمیل پرسشنامه و صرف وقت و انرژی زیاد برای متقاعد کردن مسئولین جهت همکاری
- کمبود آمار و به روز نبودن آنها

بررسی و مقایسه شاخص‌های شش گانه جرم در بین مناطق مختلف شهر شیراز دورکیم جنایت را پدیده بهنجار اجتماعی می‌شناخت و همیشه درباره ضرورت درک و تجزیه تحلیل تبهکاری در رابطه با فرهنگ، زمان و مکان اصرار می‌ورزید (ریموند گسن، ۱۳۷۴: ۲۴) براساس قبول این نظریه که جنایت ثمره تلخ و نا بهنجار محیط وقوع جرم است، مکتب جدیدی به نام جغرافیای جنایی بنیانگذاری شده است. می‌توان گفت هر محیط جغرافیایی تبهکاران مخصوص به خود دارد (کی نیا، ۱۳۷۴: ۳۹). همچنین برحسب تئوری مناطق جغرافیای بزهکاری، بیشترین تبهکاری شهر مربوط به کیفیات شهرسازی است تا در اثر خود شهرنشینی (کی نیا، ۱۳۷۴: ۱۱۶)

آنچه روشن است بعضی مکانها به دلیل ویژگیهای کالبدی و محیطی و همچنین خصوصیات اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی ساکنین آن، امکان و فرصت بیشتری برای وقوع جرم دارند. برعکس بعضی مکانها مانع و بازدارنده فرصتهای مجرمانه هستند و همین امر موجب شده است تا در دو دهه گذشته سیاستمداران و محققان به مکان و زمان جرم جهت کنترل و جلوگیری از بروز جرم توجه ویژه‌ای نشان دهند. (Meagan, 2004:12). امروزه در بررسی‌های جهانی این نکته به اثبات رسیده است که مجرمین در انتخاب مکان و زمان جرم، مکان ارتکاب جرم را به خوبی و با دقت در نظر می‌گیرند (رحیمی، ۱۳۸۵: ۵). لذا این امر جرم‌شناسان را متقاعد کرده که پراکنش فضایی جرم در مناطق مختلف شهر تصادفی نیست، بنابراین تلاش در جهت شناخت مکانهای وقوع جرم و علل بروز آن بسیار حائز اهمیت است. از این رو با توجه به اهمیت و تاثیر مکان در ایجاد، تعداد و نوع جرائم در ذیل به بررسی و مقایسه جداگانه شاخص‌های شش گانه جرم در بین مناطق مختلف شهر شیراز پرداخته شده است.

جدول ۱: تقسیم بندی جرائم ومصادیق آن در مطالعه حاضر

مصادیق	جرائم
چک بلا محل، کلاهبرداری، خیانت در امانت، اختلاس، فروش مال غیر، تصرف عدوانی	علیه اموال و مالکیت (جرائم یقه سفیدان)
رشوه، جعل، اخاذی، اختلال در نظم عمومی	علیه مصالح و آسایش عمومی
قتل، ضرب، جرح، آدم ربائی، توهین	جرائم علیه اشخاص
زنا، لواط، فیلم مبتذل، عدم پرداخت نفقه، ورود به عنف	علیه خانواده و عفت عمومی
حمل، نگهداری و قاچاق مواد مخدر	جرائم مربوط به مواد مخدر
سرقت از مغازه، منزل، اتومبیل، لوازم اتومبیل، دام و کیف زنی	جرائم مربوط به سرقت

ماخذ: مطالعات نگارنده با مشاوره دکتر سالاری از اساتید حقوق دانشگاه شیراز

جدول ۲: مقایسه جداگانه شاخصهای ششگانه جرم در بین مناطق هشت گانه

جرم منطقه	جرائم علیه مالکیت		جرائم علیه آسایش		جرائم علیه اشخاص		جرائم علیه عفت عمومی		جرائم مواد مخدر		جرائم سرقت	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱	۲۷	۱۷/۹	۱۱	۱۹/۷	۵	۳	۰	۰	۴	۴/۴	۵	۳/۸
۲	۳۱	۲۰/۵	۱۱	۱۹/۷	۵۱	۳۱	۱۲	۲۵/۵	۳۸	۴۲/۶	۳۶	۲۷/۷
۳	۲۶	۱۷/۲	۵	۹	۲۵	۱۵/۲	۳	۶/۳	۴	۴/۴	۱۶	۱۲/۳
۴	۱۳	۸/۶	۷	۱۲/۵	۷	۴/۲	۸	۱۷	۳	۳/۳	۱۱	۸/۴
۵	۱۰	۶/۶	۷	۱۲/۵	۲۱	۱۲/۸	۱۰	۲۱/۲	۱۳	۱۴/۶	۲۴	۱۸/۴
۶	۸	۵/۲	۶	۱۰/۷	۱۲	۷/۳	۴	۸/۵	۱	۱/۱	۱	۷/۷
۷	۱۰	۶/۶	۳	۵/۳	۲۱	۱۲/۸	۶	۱۲/۷	۱۳	۱۴/۶	۱۵	۱۱/۵
۸	۲۶	۱۷/۲	۶	۱۰/۷	۲۲	۱۳/۴	۴	۸/۵	۱۳	۱۴/۶	۲۲	۱۷/۱۷
جمع	۱۵۱	۱۰۰	۵۶	۱۰۰	۱۶۴	۱۰۰	۴۷	۱۰۰	۸۹	۱۰۰	۱۳۰	۱۰۰

مقایسه جرائم علیه مالکیت و اموال (جرائم یقه سفیدان) بین مناطق مختلف شیراز جرائم مالی عمدتاً به شکل سازمان یافته و به وسیله افراد بانفوذ و برگزیدگان قدرت و با یقه سفیدان در جریان مشاغلشان انجام می شود (احمدی، ۱۳۸۷: ۱۶۹). بطور کلی این جرائم با انگیزه مادی و با ماهیت فعالیت های مالی و پولی، استفاده از منابع بدون مجوز، رشوه

ستانی، کمیون گیری، اعطای تسهیلات غیرقانونی به نفع خود یا دیگران صورت می‌گیرد (ریس دانا، ۱۳۸۳: ۴۰۴).

یکی از شاخص‌های شش‌گانه جرم، جرائم علیه مالکیت و اموال مانند چک بلا محل، اختلاس، کلاهبرداری، خیانت در امانت، فروش مال غیر و تصرف عدوانی می‌باشد. تعداد کل این جرم در بین تمامی مناطق شیراز در مطالعه حاضر ۱۵۱ مورد می‌باشد. از تعداد ۱۵۱ فقره جرم علیه مالکیت ۳۱ مورد آن یعنی (۲۰/۵ درصد) آن در منطقه ۲ رخ داده است. منطقه ۲ در این جرم نیز مانند سایر جرائم در رده اول می‌باشد. به نظر می‌رسد قرارگرفتن بخشی از بازار، وجود میادین مختلف و مهمتر از همه وضعیت نامناسب اقتصادی در بخش‌هایی از منطقه ۲ در این مساله بی‌تاثیر نیست. در رده دوم منطقه ۱ قرار دارد که مهمترین جرم این منطقه نیز محسوب می‌گردد. به عبارتی حدود ۵۲ درصد جرم این منطقه را جرائم مالی تشکیل می‌دهند. بعد از منطقه ۱ مناطق ۳ و ۸ (بخش مرکزی) با ۱۷/۲ درصد قرار گرفته‌اند. بخش مهمی از بازار در این دو منطقه به ویژه منطقه ۸ قرار دارد. با آنکه وسعت منطقه ۸ به مراتب از بقیه مناطق کمتر است، ولی قرارگرفتن بخش مهمی از بازار و تنوع فعالیت‌ها نقش ویژه‌ای در ازدیاد این نوع جرم ایفا می‌کند. از طرف دیگر به دلیل این که بیشتر تبادلات تجاری در بازار عمده فروشان (بنکداران) به وسیله چک انجام می‌گردد، بالا بودن جرائم مالی منطقه ۳ چندان دور از انتظار نیست. از طرف دیگر مناطق ۴، ۵، ۶ و ۷ قرار دارند که کمترین میزان جرائم مالی را به خود اختصاص داده‌اند، فاصله از بازار و قرارگرفتن در خارج از محدوده تجاری شهر در پایین بودن جرائم مالی این مناطق موثر است، به عنوان مثال کمترین رقم جرائم مالی مربوط به مناطق ۶ و ۷ می‌باشد که دارای بیشترین فاصله مکانی از محدوده تجاری شهر می‌باشند. (جدول ۳)

آنچه روشن است وجود بازار و تبادلات تجاری در جرائم مربوط به مالکیت و اموال (مالی) دارای نقشی اساسی و تعیین‌کننده است به عبارت دیگر با فاصله از بازار، میزان جرائم مالی نیز کاهش می‌یابد.

جدول ۳: تعداد و درصد جرائم مربوط به مالکیت و اموال بین مناطق مختلف شیراز

منطقه	تعداد جرم	درصد جرم	رتبه	درصد شاغلین	رتبه	درصد باسوادی	رتبه	رتبه بعد خانوار
۱	۲۷	۱۷/۹	۲	۹۱	۲	۹۷	۲	۷
۲	۳۱	۲۰/۵	۱	۸۸	۶	۹۰	۷	۲
۳	۲۶	۱۷/۲	۳	۸۹	۳	۹۲	۵	۴
۴	۱۳	۸/۶	۵	۸۸	۵	۹۴	۳	۵
۵	۱۰	۶/۶	۶	۸۹	۴	۹۱	۶	۱
۶	۸	۵/۲	۸	۹۳	۱	۹۷	۱	۸
۷	۱۰	۶/۶	۷	۸۷	۷	۹۳	۴	۳
۸	۲۶	۱۷/۲	۴	۸۶	۸	۸۱	۸	۶
جمع	۱۵۱	۱۰۰		۸۹		۹۲.۵		

برای بررسی رابطه جرائم مربوط به جرائم مالکیت و اموال با شاخص‌هایی چون درصد شاغلین، سواد و بعد خانوار مناطق هشتگانه، از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. ضریب همبستگی اسپیرمن بدست آمده بین دو متغیر جرائم مالکیت با درصد شاغلین مناطق (۲۶-) با میزان سواد (۴۰-) و با بعد خانوار (۱۴/) است. که رابطه این جرم با شاخص‌های سه‌گانه فوق معنی‌دار نیست. بنابراین این نظریه که، جرائم مربوط به مالکیت و اموال عمدتاً توسط افراد با نفوذ، یقه سفید و تحصیلکرده صورت می‌گیرد، در این تحقیق نیز قابل تایید است. به عبارت دیگر این مطالعه نیز، ارتکاب جرائم مالی را بیشتر مربوط به صاحبان قدرت دانسته است.

جرائم مربوط به مصالح و آسایش عمومی

یکی دیگر از جرائم مورد بررسی، جرائم مربوط به مصالح و آسایش عمومی است که شامل جعل و استفاده از سند مجعول، رشوه، اخاذی و غیره است. تعداد کل این جرم در بین تمامی مناطق شیراز ۵۶ فقره می‌باشد که از این تعداد، مناطق یک و دو هر کدام با ۱۱ فقره ارتکاب و ۱۹/۷ درصد مشترکاً در مرتبه اول ارتکاب این جرم قرار دارند. مناطق ۴ و ۵ نیز با

۱۲/۵ درصد در مرتبه بعدی قرار دارند. کمترین میزان ارتکاب این جرم در بین مناطق مختلف شیراز مربوط به منطقه ۷ با ۵/۳ درصد است (جدول ۴). آنچه روشن است در ارتکاب این جرم بین مناطق هشت گانه شیراز تفاوت معنی داری مشاهده نمی گردد که به نظر می رسد عوامل ذیل در آن موثر باشند:

- عدم رابطه اغلب مصادیق این جرم با وضعیت اقتصادی - اجتماعی افراد
- عدم رابطه اغلب مصادیق این جرم با وضعیت کالبدی و محیطی، به عبارت دیگر شاخصه‌هایی مانند شرایط اقتصادی و یا وضعیت محیطی و مسکونی تاثیر چندانی در ارتکاب این نوع جرم ایفا نمی کند.

جدول ۴: تعداد و درصد جرائم مربوط به مصالح و آسایش عمومی

منطقه	تعداد جرائم مصالح	درصد	رتبه	درصد شاغلین	رتبه	درصد باسواد	رتبه	رتبه بعد خانوار
۱	۱۱	۱۹/۷	۲	۹۱	۲	۹۷	۲	۷
۲	۱۱	۱۹/۷	۱	۸۸	۶	۹۰	۷	۲
۳	۵	۹	۷	۸۹	۳	۹۲	۵	۴
۴	۷	۱۲/۵	۴	۸۸	۵	۹۴	۳	۵
۵	۷	۱۲/۵	۳	۸۹	۴	۹۱	۶	۱
۶	۶	۱۰/۷	۶	۹۳	۱	۹۷	۱	۸
۷	۳	۵/۳	۸	۸۷	۷	۹۳	۴	۳
۸	۶	۱۰/۷	۵	۸۶	۸	۸۱	۸	۶
جمع	۵۶	۱۰۰		۸۹		۹۲.۵		

برای بررسی رابطه جرائم مربوط به جرائم مصالح و آسایش عمومی با شاخص‌هایی چون درصد شاغلین، سواد و بعد خانوار مناطق هشت گانه، از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. ضریب همبستگی اسپیرمن بدست آمده بین دو متغیر جرائم آسایش عمومی با

درصد شاغلین مناطق (۰۹- /) بامیزان سواد (۱۹- /) و با بعد خانوار (۱۷ /) است. که رابطه این جرم با شاخص‌های سه‌گانه فوق معنی‌دار نیست.

جرائم مربوط به جرائم علیه اشخاص

خشونت پدیده‌ای است که در سالهای اخیر در جامعه ما رو به فزونی گذاشته است. مجموعه بررسی‌ها نشانگر آنند که در ایجاد خشونت علاوه بر عوامل فردی، عوامل ساختاری نیز موثر است (بهاری، ۱۳۸۶: ۹۷). این جرائم به دلیل آسیب‌های جسمی و روحی شدید به عنوان جرائم خشونت‌آمیز شناخته شده‌اند (Riad, 187, 2000) بطور کلی عواملی چون: بیکاری، پایین بودن سطح فرهنگ عمومی، توزیع ناعادلانه ثروت و تبعیض در استخدام، ناکارآمد بودن عملکرد قوه قضاییه، عدم حضور مفید، موثر و به موقع نیروی انتظامی را می‌توان در این مساله موثر دانست (سخاوت، ۱۳۸۱: ۱۶).

یکی دیگر از جرائم مورد بحث در میان جرائم شش‌گانه، جرائم مربوط به اشخاص مانند قتل، ضرب، جرح، درگیری و آدم‌ربایی می‌باشد. از تعداد ۱۶۴ فقره جرم مربوط به جرائم علیه اشخاص ۵۱ فقره آن (۳۱ درصد) مربوط به منطقه ۲ می‌باشد، محدوده‌ای که در آن نقاطی مانند شیخ‌علی چوپان، ده پیاله، کوزه‌گری واقع شده‌اند. تلفیق شیوه‌های مختلف زندگی قبیله‌ای، روستایی و شهری، وجود اقوام مختلف با گویش‌های گوناگون، گسترده بودن بعد خانوار، ساختار کالبدی نامناسب همراه با تنگی معابر و کوچه‌ها که فشردگی و ازدحام بیش از حد جمعیت را سبب می‌گردند، عملاً باعث شده‌اند که میزان ارتکاب انواع مختلف جرائم از جمله جرائم علیه اشخاص در این محدوده‌ها رقم بالایی را به خود اختصاص دهد. بعد از این منطقه، منطقه ۳ با ۲۵ فقره جرم قرار دارد. به عبارتی حدود ۱۵/۲ درصد از جرائم مربوط به علیه اشخاص در منطقه ۳ رخ داده است، وجود شهرک سعدی و قرار گرفتن بخشی از بازار شیراز در منطقه ۳، در این رقم قابل توجه دارای نقشی اساسی است. شهرک سعدی با ساختار کالبدی نامناسب، گسترده بودن بعد خانوار یکی از نقاط مساعد برای جرم می‌باشد، نبودن فضای مناسب، وضعیت آشفته معابر و کوچه‌ها و ازدحام و فشردگی

جمعیت را به حد اکثر ممکن رسانده و به تبع آن شرایط مناسبی جهت ارتکاب جرائم مربوط به علیه اشخاص فراهم می‌شود. در ارتکاب این جرائم بعد از منطقه ۳ منطقه ۸ با ۱۳/۴ درصد واقع است. منطقه ۸ (بافت قدیم) محدوده‌های مرکزی شیراز را شامل می‌گردد قرار گرفتن بخش بزرگی از بازار شیراز و وجود حرم مطهر احمد این موسی (شاهچراغ) تراکم بیش از حد جمعیت و فعالیت را در این محدوده سبب می‌گردد، از طرف دیگر نبودن فضای مناسب همراه با وضعیت نابسامان کالبدی، شرایط مناسبی جهت ارتکاب جرائم فراهم می‌سازد. کمترین میزان جرائم علیه اشخاص در مناطق ۴ و ۶ و ۱۰ داده است. منطقه ۱۰ با تراکم ۴۶/۱ فقط ۳ درصد از جرائم علیه اشخاص را به خود اختصاص داده است. ساختار کالبدی مناسب همراه با فضای کافی از تراکم بیش از حد جمعیت کاسته و به تبع آن عوامل بروز جرم را کاهش داده است. (جدول ۵)

جدول ۵: تعداد و درصد جرائم مربوط به علیه اشخاص در مناطق هشت گانه

منطقه	تعداد جرائم اشخاص	درصد	رتبه جرائم اشخاص	درصد شاغلین	رتبه	درصد باسوادی	رتبه	رتبه بعد خانوار
۱	۵	۳	۸	۹۱	۲	۹۷	۲	۷
۲	۵۱	۳۱	۱	۸۸	۶	۹۰	۷	۲
۳	۲۵	۱۵/۲	۲	۸۹	۳	۹۲	۵	۴
۴	۷	۴/۲	۷	۸۸	۵	۹۴	۳	۵
۵	۲۱	۱۲/۸	۵	۸۹	۴	۹۱	۶	۱
۶	۱۲	۷/۳	۶	۹۳	۱	۹۷	۱	۸
۷	۲۱	۱۲/۸	۴	۸۷	۷	۹۳	۴	۳
۸	۲۲	۱۳/۴	۳	۸۶	۸	۸۱	۸	۶
جمع	۱۶۴	۱۰۰		۸۹		۹۲.۵		

برای بررسی رابطه جرائم مربوط به جرائم علیه اشخاص با شاخص‌هایی چون درصد شاغلین، سواد و بعد خانوار مناطق هشتگانه، از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. ضریب همبستگی اسپیرمن بدست آمده بین دو متغیر جرائم علیه اشخاص با درصد شاغلین مناطق (۵۷- /-) بامیزان سواد (۷۶-) و با بعد خانوار (۵۲ /) است. رابطه بین جرائم اشخاص با درصد شاغلین و بعد خانوار مناطق معنی‌دار نیست ولی با میزان سواد معنی‌دار می‌باشد. بنابراین با توجه به منفی بودن ضریب، هر چقدر درصد سواد مناطق افزایش یابد، میزان جرائم اشخاص کاهش می‌یابد.

جرائم مربوط به خانواده و عفت عمومی

یکی دیگر از جرائم مورد بحث در این مطالعه جرائم مربوط به خانواده و عفت عمومی از قبیل زنا، لواط، ترک نفقه، ورود به عنف و فروش فیلم مبتذل می‌باشد. کل جرائم مربوط به خانواده و عفت عمومی در مطالعه حاضر ۴۷ فقره بوده که ۱۲ مورد آن یعنی (۲۵/۵ درصد) آن در منطقه ۲ اتفاق افتاده است. در این جرم نیز منطقه ۲ همانند سایر جرائم، رده اول را به خود اختصاص داده است. به نظر می‌رسد فقر مادی و اعتیاد در عدم پرداخت نفقه، فشردگی بیش از حد جمعیت و مسائل فرهنگی، از جمله عواملی هستند که در بالا بودن درصد منطقه ۲ موثر بوده است. بعد از منطقه ۲ منطقه ۵ با ده فقره جرم یعنی ۲۱/۲ درصد در مرتبه بعدی قرار دارد. فشردگی جمعیت، فقر مادی، سکونت مهاجرین به ویژه مهاجرین جنگ تحمیلی در این مسئله بی‌تاثیر نبوده است. بعد از منطقه ۵ منطقه ۴ با ۸ فقره جرم (۱۷ درصد) در مرتبه بعدی واقع است. کمترین میزان جرائم مربوط به خانواده و عفت عمومی در منطقه ۱ می‌باشد محدوده‌ای که هیچ‌گونه جرمی مربوط به خانواده و عفت عمومی در آن مشاهده نمی‌شود. به نظر می‌رسد مواردی از قبیل تراکم کم (۱، ۴۶)، وضعیت مناسب اقتصادی ساکنین (حدود ۴۵ درصد از ساکنین این محدوده در مشاغل سطح بالا مانند مقامات عالی‌رتبه، متخصصین، تکنسین‌ها و کارمندان رده بالا مشغول به کار می‌باشند) در این مساله تاثیر داشته است (جدول ۶).

جدول ۶: تعداد و درصد جرائم مربوط به خانواده و عفت عمومی در بین مناطق هشت گانه شیراز

منطقه	تعداد جرائم خانواده	درصد	رتبه جرائم خانواده	درصد شاغلین مناطق	رتبه	درصد باسوادی مناطق	رتبه	رتبه بعد خانوار
۱	-	-	۸	۹۱	۲	۹۷	۲	۷
۲	۱۲	۲۵/۵	۱	۸۸	۶	۹۰	۷	۲
۳	۳	۶/۳	۷	۸۹	۳	۹۲	۵	۴
۴	۸	۱۷	۳	۸۸	۵	۹۴	۳	۵
۵	۱۰	۲۱/۲	۲	۸۹	۴	۹۱	۶	۱
۶	۴	۸/۵	۶	۹۳	۱	۹۷	۱	۸
۷	۶	۱۲/۷	۴	۸۷	۷	۹۳	۴	۳
۸	۴	۸/۵	۵	۸۶	۸	۸۱	۸	۶
جمع	۴۷	۱۰۰		۸۹		۹۲/۵		

برای بررسی رابطه جرائم مربوط به خانواده و عفت عمومی با شاخص‌هایی چون درصد شاغلین، سواد و بعد خانوار مناطق هشتگانه، از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. ضریب همبستگی اسپیرمن بدست آمده بین دو متغیر جرائم خانواده و عفت عمومی با میزان شاغلین مناطق (۶۰-) با میزان سواد (۵۰-) و با بعد خانوار (۷۴/) است. رابطه بین جرائم عفت عمومی با شاخص‌های اشتغال و سواد معنی‌دار نیست ولی با بعد خانوار معنی‌دار است. به این معنی که با افزایش بعد خانوار، میزان جرائم عفت عمومی نیز افزایش می‌یابد.

جرائم مربوط به مواد مخدر (فروش نگهداری و قاچاق مواد مخدر)

آثار گذشتگان و سوابق موجود، سابقه آشنایی بشر با مواد مخدر را حدود ۴۰۰۰ سال پیش از میلاد برآورد می‌نماید. در ایران باستان نیز در کتاب اوستا از گیاه کانابیس (شاهدانه) به

عنوان یک ماده بی‌حس‌کننده نام برده شده است، اما علیرغم این امر، ایرانیان در دوران قدیم به مواد مخدر معتاد نبوده‌اند (مرتضوی، ۱۳۸۳: ۹۷).

طبق گزارشات ستاد مبارزه با مواد مخدر، علیرغم تشدید مبارزه با قاچاق مواد مخدر، آمار مصرف‌کنندگان این ماده خانمانسوز در ایران رو به افزایش دارد و سن شروع اعتیاد نیز کاهش یافته است (سخاوت، ۱۳۸۳: ۱۱). از منظر بی‌آسیب‌شناختی، مواد مخدر یک تهدید استراتژیک و چند چهره است که نه تنها امنیت فردی، بلکه امنیت ملی و هستی‌شناختی یک جامعه را مورد تهدید قرار می‌دهد (آشتیانی، ۱۳۸۵: ۹).

یکی دیگر از جرائم مورد بحث در میان جرائم شش‌گانه جرائم مربوط به مواد مخدر می‌باشد. جرائم مربوط به مواد مخدر در شیراز و استان فارس یکی از جرائم عمده محسوب می‌شود. به گفته رئیس سازمان زندانهای استان فارس حدود ۳۰ درصد از زندانیان استان فارس را زندانیان مربوط به مواد مخدر تشکیل می‌دهند (روزنامه خبر جنوب، ۱۳۸۷: ۱).

از کل ۸۹ فقره جرم مربوط به مواد مخدر ۳۸ فقره آن یعنی (۴۲/۶ درصد) در منطقه ۲ رخ داده است، به عبارت دیگر از بین ۸ منطقه شیراز، حدود نیمی از جرائم مربوط به مواد مخدر در منطقه ۲ رخ داده که رقمی قابل تامل و بحث‌برانگیز است. مهاجرینی که در این منطقه سکونت گزیده‌اند به دلیل عدم آشنایی با هیچ‌گونه حرفه و شغلی، جذب مشاغل اقتصادی و اجتماعی شهر نشده، بنابراین تجارت مرگ را جهت تامین معاش خود برگزیده‌اند. علاوه بر این، عدم کنترل و نظارت موثر و مداوم پلیس بر نقاط جرم‌خیز (شیخ‌علی‌چوپان، ده پیاله و کوزه‌گری)، وضعیت کالبدی نامناسب و تراکم بیش از حد این منطقه از جمله عواملی هستند که به نظر می‌رسد در این مساله موثر باشند. بعد از منطقه ۲، مناطق ۸ (بافت قدیم)، ۷ و ۵ هر کدام با ۱۴/۶ درصد از میزان جرم در مرتبه بعدی قرار دارند. کمترین میزان جرم مواد مخدر مربوط به منطقه ۶ است. محدوده‌ای که با تعداد یک فقره جرم و ۱/۱ درصد از میزان جرم در وضعیت مناسبی قرار دارد. به نظر می‌رسد عواملی مانند وضعیت مناسب اقتصادی (۴۷ درصد ساکنین این منطقه در مشاغل از قبیل مقامات عالی‌رتبه، متخصصین، تکنسین‌ها و کارمندان رده بالا

مشغول هستند) همچنین تراکم پایین (۵۹،۲) از جمله عواملی هستند که به نظر می‌رسد در این مساله دخیل باشند (جدول ۷).

جدول ۷: تعداد و درصد جرائم مربوط به مواد مخدر در بین مناطق هشت‌گانه شیراز

منطقه	تعداد جرائم مواد	درصد	رتبه جرائم مواد	درصد شاغلین مناطق	رتبه	درصد باسوادی مناطق	رتبه	رتبه بعد خانوار
۱	۴	۴/۴	۶	۹۱	۲	۹۷	۲	۷
۲	۳۸	۴۲/۶	۱	۸۸	۶	۹۰	۷	۲
۳	۴	۴/۴	۵	۸۹	۳	۹۲	۵	۴
۴	۳	۳/۳	۷	۸۸	۵	۹۴	۳	۵
۵	۱۳	۱۴/۶	۳	۸۹	۴	۹۱	۶	۱
۶	۱	۱/۱	۸	۹۳	۱	۹۷	۱	۸
۷	۱۳	۱۴/۶	۴	۸۷	۷	۹۳	۴	۳
۸	۱۳	۱۴/۶	۲	۸۶	۸	۸۱	۸	۶
جمع	۸۹	۱۰۰		۸۹		۹۲،۵		

برای بررسی رابطه جرم مربوط به مواد مخدر با شاخص‌هایی چون درصد شاغلین، سواد و بعدخانوار مناطق هشت‌گانه از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. ضریب همبستگی اسپیرمن بدست آمده بین دو متغیر جرائم مواد مخدر با درصد شاغلین مناطق (۷۹/-) بامیزان سواد (۹۳/-) و با بعد خانوار (۶۷/۱) است. رابطه تعداد جرائم مواد مخدر با هر سه شاخص اشتغال، سواد و بعد خانوار معنی‌دار است. بنابراین با توجه به منفی بودن ضریب، هر چقدر درصد شاغلین و سواد مناطق افزایش یابد، میزان جرائم مواد مخدر کاهش می‌یابد. همچنین با افزایش بعد خانوار میزان این جرم نیز افزایش می‌یابد.

جرائم مربوط به سرقت

یکی دیگر از جرائم ششگانه، جرائم مربوط به سرقت، از جمله سرقت از خودرو، مغازه، منزل، دام و کیف‌قاپی می‌باشد که یکی از جرائم مهم شهر شیراز را تشکیل می‌دهند. جرائم مربوط به سرقت با وضعیت اقتصادی در ارتباطی مستقیم است به گونه‌ای که با افزایش فقر اقتصادی، جرائم مربوط به سرقت نیز حالت صعودی به خود می‌گیرد. پژوهشهای جامعه‌شناختی در مورد سرقت بیانگر آن است که بین سرقت و افزایش جمعیت، افزایش نرخ بیکاری، فقر، تغییر الگوی مصرف، تغییر در هرم سنی و جوانی جمعیت، تراکم جمعیت مهاجر و جابه‌جایی جمعیت رابطه معنی‌داری وجود دارد (Reid, 2000, 187).

از بین ۱۳۰ فقره جرم مربوط به سرقت ۳۶ فقره آن به میزان ۲۷/۷ درصد در منطقه ۲ رخ داده است که عوامل ذیل را می‌توان بر این امر مترتب دانست:

- سکونت مهاجرین در این منطقه و عدم جذب آنها در مشاغل اقتصادی _ اجتماعی شهر
- تراکم بیش از حد جمعیت
- بالا بودن بعد خانوار
- بالا بودن میزان بیکاری: به این معنی که حدود ۱۲ درصد از ساکنین این منطقه را بیکاران تشکیل می‌دهند که در سر شماری ۱۳۸۵ هیچ‌گونه شغلی نداشته‌اند. بعد از منطقه ۲ مناطق ۵ و ۸ قرار گرفته‌اند که دارای میزان قابل توجهی از جرائم مربوط به سرقت می‌باشند. کمترین میزان سرقت مربوط به منطقه ۱ با (۳/۸ درصد) و منطقه ۶ با (۷) درصد است که عواملی از قبیل وضعیت مناسب اقتصادی را می‌توان بر این امر موثر دانست. به عبارتی حدود ۴۵ درصد از ساکنین این مناطق در مشاغل سطح بالا مشغول به کار می‌باشند. (جدول ۸)

جدول ۸: مقایسه جرائم مربوط به سرقت در بین مناطق هشت گانه شیراز

منطقه	تعداد جرائم سرقت	درصد	رتبه سرقت	درصد شاغلین	رتبه	درصد باسواد	رتبه	رتبه بعد خانوار
۱	۵	۳/۸	۷	۹۱	۲	۹۷	۲	۷
۲	۳۶	۲۷/۷	۱	۸۸	۶	۹۰	۷	۲
۳	۱۶	۱۲/۳	۴	۸۹	۳	۹۲	۵	۴
۴	۱۱	۸/۴	۶	۸۸	۵	۹۴	۳	۵
۵	۲۴	۱۸/۴	۲	۸۹	۴	۹۱	۶	۱
۶	۱	۰/۷	۸	۹۳	۱	۹۷	۱	۸
۷	۱۵	۱۱/۵	۵	۸۷	۷	۹۳	۴	۳
۸	۲۲	۱۷	۳	۸۶	۸	۸۱	۸	۶
جمع	۱۳۰	۱۰۰		۸۹		۹۲.۵		

برای بررسی رابطه جرم سرقت با شاخص‌هایی چون درصد شاغلین، سواد و بعد خانوار مناطق هشتگانه از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. ضریب همبستگی اسپیرمن بدست آمده بین دو متغیر سرقت با درصد شاغلین مناطق (۶۹- /) با میزان سواد (۹۳-) و با بعد خانوار (۸۱/) است. رابطه تعداد جرائم سرقت با هر سه شاخص اشتغال، سواد و بعد خانوار معنی‌دار است بنابراین با توجه به منفی بودن ضریب، هر چقدر درصد شاغلین و سواد مناطق افزایش یابد، میزان جرم سرقت کاهش می‌یابد. همچنین با افزایش بعد خانوار میزان این جرم نیز افزایش می‌یابد.

این مطالعه موید نظریات پیشین، همچون: نظریه ارتباط جرم با منزلت‌های اجتماعی و اقتصادی و نظریه محیط فقر است. به این معنی که با افزایش شاغلین و میزان سواد از میزان جرم کاسته می‌شود. همچنین با افزایش بعد خانوار، میزان جرم نیز افزایش می‌یابد.

رابطه مناطق حاشیه‌نشین و مرکزی شهر با بزهکاری و جرم

شهرنشینی انحراف‌آمیز، بخش اصلی و هسته‌ای شهرها را از میان برده و زاغه‌ها، زورآبادها، حلبی‌آبادها و احداث مسکن غیربهداشتی و غیرقانونی را در محلات فقیرنشین موجب شده است (ستوده، ۱۳۸۷: ۶۲).

جامعه‌شناسان مکتب شیکاگو نظیر پارک، مهاجرت و حاشیه‌نشینی را از منظر بی‌سازمانی اجتماعی که پیامد استیلای صنعت و تحرک و تراکم بالای جمعیت می‌باشد مورد توجه قرار داده و بر این باورند که چنین تغییراتی در درون حوزه‌های کلان شهرها ارزش‌ها و سنت‌های بزهکارانه و جنائی را توسعه می‌دهند (احمدی، ۱۳۸۷: ۱۸۴). بالا بودن نرخ بیکاری، مشکلات سازگاری با محیط اجتماعی، عدم آشنایی با مشاغل شهری، تراکم بیش از حد جمعیت، وضعیت نامناسب محیط مسکونی، حاکم بودن فرهنگ فقر، گسترده بودن بعد خانوار، دوگانگی فرهنگی و غیره زمینه‌های مناسبی را جهت افزایش بزهکاریهای اجتماعی در مناطق حاشیه‌نشین فراهم ساخته است. در شهر شیراز نیز نقاطی مانند شیخ‌علی چوپان، ده پیاله، شریف‌آباد، سهل‌آباد، عادل‌آباد، مهدی‌آباد (کتسبس) شهرک‌های زیر کمربندی، که عمدتاً در دهه‌های اخیر و بدور از نظارت مدیران شهری و با مصالح نامرغوب ایجاد شده‌اند، محلی مناسب جهت بروز انواع بزهکاری‌ها محسوب می‌گردند. طبق تحقیقات انجام شده هم فرهنگ فقر و هم میزان بزهکاری و جرم در مناطق حاشیه‌نشین ایران بالاست. هنگامی که میزان بزهکاری مناطق حاشیه‌نشین با مناطقی که به لحاظ فقر وضعیت مشابهی دارند مقایسه می‌شود ارتباط معنی‌دار فرهنگ فقر با بزهکاری و جرم روشن می‌گردد، به عبارت دیگر در محله‌های فقیر غیرحاشیه‌نشین به علت پایین بودن فرهنگ فقر در مقایسه با محله‌های حاشیه‌نشین، بزهکاری و جرم کمتر رخ می‌دهد (زارع، ۱۳۸۰: ۱۰) می‌توان گفت حاشیه‌نشینی با جرم رابطه مستقیم و نزدیک دارد، تنوع و اختلاف فاحش و چشم‌گیر طبقات اجتماعی ساکن در شهرهای بزرگ، گرانی و سنگینی هزینه‌های زندگی موجب می‌شود تا مهاجران غیرمتخصص که در آمد آنها کافی نیست جهت برآوردن نیازهای خود دست به هر کاری ولو

غیرقانونی بزنند در چنین مناطقی اعمالی چون دزدی، قاچاق، اعتیاد، فحشا و نظایر آن گسترش سریع می‌یابد (ستوده، ۱۳۸۷: ۶۴).

محدوده‌های مرکزی شهرها که اغلب با بخش قدیمی نیز منطبق است، دارای حداکثر تراکم جمعیت و فعالیت است زیرا مرکز اصلی شبکه ارتباطی و همچنین بخش اصلی تجارت شهر نیز محسوب می‌شود (شکویی، ۱۳۸۴: ۱۴۷) از این رو حداکثر نیاز جمعیت شهری را در سطوح مختلف تامین و تعداد افرادی که به این بخش وارد می‌شوند از دیگر بخشهای شهری به مراتب بیشتر است (شکویی، ۱۳۷۷: ۸۷)

تمرکز شدید فعالیت و جمعیت، ناهمگونی اجتماعی و سنی واردشوندگان، به‌مراه ساختار فضایی آشفته و نابسامان موجب شده است تا نسبت رفتارهای ناهنجار در این بخش زیاد باشد. افزون بر این، وجود حرم مطهر احمدبن موسی (شاهچراغ) و امامزادگان دیگر در این محدوده شهری باعث شده زائران زیادی از اقصی نقاط کشور به این شهر وارد شوند. این حرکت گسترده که در طول سال انجام می‌شود باعث شده تا اطراف حرم به یکی از متراکم‌ترین نقاط فعالیت و جمعیت شهر تبدیل گردد و این مساله فرصت مناسبی برای قانون‌شکنان فراهم می‌آورد تا از فرصت ایجاد شده در جهت فعالیت‌های غیرقانونی خود استفاده نمایند. جرائمی مانند سرقت، کیف‌قاپی و جرائمی علیه اشخاص مانند ضرب و جرح در این منطقه به وفور مشاهده می‌گردد. می‌توان گفت، اغلب مطالعات الگوهای جرم شهری، تمرکز زیاد جرم در نواحی مرکزی شهر را ثابت نموده‌اند (Dietrich, 2008, 185). از کل جرائم مورد مطالعه که در محدوده مناطق هشت‌گانه شیراز رخ داده حدود ۲۰ درصد آن در بخش مرکزی بوده است این درصد با توجه به مساحت کم این محدوده نسبت به مساحت کل شیراز، قابل توجه است.

یکی از وجوه مشترک مناطق حاشیه‌نشین و مرکزی، کیفیت نامطلوب مسکن است. ساکنان این مناطق را عمدتاً مهاجرینی تشکیل می‌دهند که در خانه‌هایی فرسوده، زاغه‌ها و محلات پست و کثیف ساکن می‌شوند (ربانی، ۱۳۸۷: ۲۷۷) شومباردولا در تحقیقی راجع به مسکن خاطر

نشان می‌سازد که ۹۰ درصد کودکان ناسازگار از خانه‌های محقر، کثیف و اقامتگاههای جمعی برخاسته‌اند (کی‌نیا، ۱۳۷۴: ۲۳۰).

آزمون فرضیات

فرض اول تحقیق: به نظر می‌رسد میزان جرم با کیفیت محیط مسکونی دارای رابطه‌ای معنی دار است.

برای سنجش وضعیت محیط مسکونی و کیفیت آن چهار شاخص منطقه محل زندگی (مناطق هشت‌گانه)، سطح زیربنا، نوع مالکیت و تعداد اتاق در نظر گرفته شده است مقایسه تعداد جرم‌های انجام شده در مناطق هشت‌گانه نشان می‌دهد که بیشتر آنها در منطقه دو (۲۸/۷ درصد) و کمترین آن در منطقه شش (۵درصد) به وقوع پیوسته است. نتیجه حاصل از آزمون ناپارامتریک خی دو نشان می‌دهد که تفاوت موجود بین مناطق در سطح ۹۹درصد معنی دار است. بنابراین این نتیجه که بیشترین جرم‌ها مربوط به منطقه ۲ است و کمترین آن در منطقه ۶ رخ داده است قابل تعمیم به کل جامعه آماری است. (جدول ۹)

جدول ۹: آزمون معنی داری تفاوت میزان جرم‌های انجام شده در مناطق هشت گانه

منطقه	تعداد	درصد
۱	۳۳	۸/۲
۲	۱۱۶	۲۸/۷
۳	۵۱	۱۲/۶
۴	۴۰	۹/۹
۵	۴۷	۱۱/۶
۶	۲۰	۵۰
۷	۴۰	۹/۹
۸	۵۷	۱۴/۱
جمع	۴۰۴	۱۰۰
Sig= /000	d.f= 7	X²= 114/9

شاخص دوم تعداد اتاق می‌باشد. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که اکثریت پاسخ‌گویان تنها در یک اتاق زندگی می‌کردند (۶۴/۴ درصد) این در حالی است که تنها ۱/۷ درصد دارای ۳ اتاق و بیشتر بوده‌اند. میانگین تعداد اتاق‌های پاسخ‌گویان ۱/۳۷ است که میزان بسیار پایینی است. جدول (۱۰) توزیع فراوانی پاسخ‌گویان را برحسب تعداد اتاق منزلشان نشان می‌دهد.

جدول ۱۰: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب تعداد اتاق

تعداد اتاق	تعداد	درصد
۱	۲۶۱	۶۴/۶
۲	۱۳۶	۳۳/۷
۳	۷	۱/۷
جمع	۴۰۴	۱۰۰

بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که میانگین تعداد اتاق‌های یک خانوار در شهر شیراز ۳/۲ است. برای آزمون معنی‌دار بودن تفاوت این میانگین (۳/۲) با میانگین اتاق پاسخ‌گویان (۱/۳۷) از آزمون تی تک متغیره استفاده شده است. نتیجه حاصل از این آزمون نشان می‌دهد با توجه به میزان تی به دست آمده با درجه آزادی ۳-۴ این تفاوت در سطح ۹۹ درصد معنی‌دار است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که تعداد اتاق مجرمین به طور متوسط کمتر از تعداد اتاق کل جامعه است و این نتیجه قابل تعمیم به کل جامعه آماری است. (جدول ۱۱)

جدول ۱۱: آزمون معنی داری تفاوت میانگین تعداد اتاق منازل مجرمین با میانگین کل شهر

شرح	میانگین تعداد اتاق	انحراف معیار	sig	d.f	T-value
کل شهر	۳/۲	-	/۰۰۰	۴۰۳	-۷۰/۹
جامعه آماری	۱/۳۷	/۵۲			

بررسی سطح زیربنای منزل پاسخ‌گویان نشان می‌دهد که مساحت منزل آنها از ۲۰ مترمربع تا ۲۰۰ مترمربع در نوسان می‌باشد. بر اساس جدول ۱۱ سطح زیربنای منازل پاسخ‌گویان بسیار کم است به طوری که مساحت منزل ۵۵/۴ درصد آنها ۷۰ مترمربع و کمتر است. همان‌گونه که در جدول مشاهده می‌گردد مساحت منزل ۹۰/۶ درصد پاسخ‌گویان کمتر از ۱۰۰ مترمربع بوده و موید مطلب فوق است. میانگین مساحت منزل پاسخ‌گویان ۷۲/۴ است که در حد پایینی می‌باشد.

جدول ۱۲: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب سطح منزل آنها

سطح زیر بنا	تعداد	درصد	درصد تجمعی
۲۰-۴۵	۲۰	۵	۵
۴۶-۷۰	۲۰۴	۵۰/۴	۵۵/۴
۷۱-۹۵	۱۴۲	۳۵/۲	۹۰/۶
۹۶-۱۲۰	۳۴	۸/۴	۹۹
۱۲۱-۱۴۵	۲	/۵	۹۹/۵
۱۴۶-۲۰۰	۲	/۵	۱۰۰
جمع	۴۰۴	۱۰۰	

براساس اطلاعات موجود در شهرداری میانگین سطح زیر بنای منازل در سطح شیراز ۱۴۵ مترمربع می‌باشد. نتیجه حاصل از آزمون تی تک متغیره نشان می‌دهد که تفاوت بین این میانگین (۱۴۵ مترمربع) و میانگین سطح زیربنای منزل پاسخ‌گویان (۷۲/۴) در سطح ۹۹ درصد معنی‌دار می‌باشد. به طوری که میزان تی به دست آمده از این آزمون ۷۴/۳ است که با درجه آزادی ۳-۴ در سطح ۹۹ درصد معنی‌دار است بنابراین این نتیجه که مساحت منزل مجرمین کمتر از جامعه است، قابل تعمیم به کل جامعه آماری است (جدول ۱۳)

جدول ۱۳: آزمون معنی‌داری تفاوت میانگین سطح زیر بنای منزل مجرمین با کل شهر

شرح	میانگین	انحراف معیار	sig	d.f	T-value
کل شهر	۱۴۵	-	/۰۰۰	۴۰۳	-۷۴/۳
مجرمین	۷۲/۴	۱۹/۶			

آخرین شاخص این متغیر، نوع مالکیت منزل پاسخ‌گویان است. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که ۵۳ درصد از افراد مورد بررسی، در منزل اجاره‌ای و ۲۳/۸ درصد در منازل رهنی به سر می‌برده‌اند این در حالی است که تنها ۱۸/۲ درصد در منزل شخصی زندگی می‌کرده‌اند و بقیه در محل کار سکونت داشته‌اند. میزان خی دو به دست آمده از آزمون ناپارامتریک تک متغیره ۱۹۸/۹ است که در سطح ۹۹ درصد معنی‌دار می‌باشد. بنابراین این نتیجه که درصد کمی از مجرمین دارای منزل شخصی هستند قابل تعمیم به کل جامعه آماری است. (جدول ۱۴)

جدول ۱۴: آزمون معنی داری وضعیت مالکیت محل سکونت

محل سکونت	تعداد	درصد
شخصی	۷۴	۱۸/۲
رهنی	۹۶	۲۳/۸
اجاره ای	۲۱۴	۵۳
محل کار	۲۰	۵
جمع	۴۰۴	۱۰۰
Sig=/000	d.f=۳	X²=1۹۸/۹

فرض دوم تحقیق: نوع فعالیت و شغل در میزان جرائم تاثیر دارد. نوع فعالیت مناطق در ۹ گروه مشاغل عالی رتبه، متخصصین، تکنسین‌ها، کارمندان، فروشندگان، کارکنان کشاورزی، صنعتگران، مشاغل ابتدایی و سایر مشاغل قابل دسته‌بندی است که در این تحقیق مشاغل عالی رتبه، متخصصین، تکنسین‌ها، کارمندان جز مشاغل سطح بالا می‌باشند و فروشندگان، کارکنان کشاورزی، صنعتگران، مشاغل ابتدایی جز مشاغل سطح پایین دسته‌بندی شده‌اند براساس جدول ۳ بیشترین درصد مشاغل سطح بالا در منطقه ۶ (۴۴/۶ درصد) و کمترین آن در منطقه ۲ (۲۲/۸ درصد) است. جدول (۱۵) نشانگر این نتایج است.

جدول ۱۵: درصد کارکنان مشاغل سطح بالا و پایین در مناطق هشت گانه

منطقه	درصد مشاغل سطح بالا	درصد مشاغل سطح پایین	تعداد جرم
۱	۴۲/۶	۴۰/۴	۵۲
۲	۲۲/۸	۵۹/۷	۱۷۹
۳	۲۴	۶۷/۵	۷۹
۴	۲۸/۴	۶۳/۳	۴۹
۵	۱۸/۳۸	۶۸/۳	۸۵
۶	۴۴/۶	۲۷/۸	۳۲
۷	۲۴/۱	۶۸	۶۸
۸	۱۸/۹	۷۴/۲	۹۳

ضریب همبستگی اسپیرمن بین تعداد جرم و درصد مشاغل سطح بالا (۸۸۱-) و با درصد مشاغل سطح پایین ۵۷۱/ است که اولی در سطح ۹۹ درصد معنی‌دار است و دومی معنی‌دار نیست. بنابراین با توجه به منفی بودن ضریب هر چقدر درصد مشاغل سطح بالا افزایش یابد، میزان جرم نیز کاهش می‌یابد. لذا فرضیه مزبور پذیرفته می‌شود.

منابع

۱. احمدی، حبیب، ۱۳۸۷، جامعه شناسی انحرافات، تهران، انتشارات سمت
۲. احمدی، حبیب، ۱۳۸۲، روان‌شناسی اجتماعی، شیراز، انتشارات دانشگاه شیراز
۳. بهاری، سیف‌اله و هدایت‌اله ستوده، ۱۳۸۶، آسیب‌شناسی خانواده، چاپ اول، تهران، انتشارات ندای آریانا
۴. ربانی، رسول، ۱۳۸۷، جامعه شناسی شهری، چاپ دوم، اصفهان، انتشارات سمت با همکاری دانشگاه اصفهان
۵. رحیمی نادر، ۱۳۸۵، بررسی توزیع فضایی جرم در شهر کرج، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد جغرافیا، دانشگاه اصفهان
۶. ریس دانا، فریبرز، ۱۳۸۳، مباحث مطرح در جرائم مالی، مجموعه مقالات، تهران، انجمن جامعه شناسی ایران
۷. ریموند گسن، ۱۳۷۴، جرم شناسی نظری، مهدی کی‌نیا، تهران، انتشارات مجمع علمی و فرهنگی مجد
۸. زارع، هاشم، ۱۳۸۰، اعتیاد و فرهنگ فقر: مطالعه موردی منطقه حاشیه‌نشین دهپاله شیراز، رساله کارشناسی ارشد، تهران، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران
۹. سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، ۱۳۸۵، آمار و اطلاعات مربوط به زندانیان کشور
۱۰. سخاوت، جعفر، ۱۳۸۳، علل ساختاری اعتیاد در ایران، مجموعه مقالات، تهران، انجمن جامعه شناسی ایران
۱۱. ستوده، هدایت‌اله، ۱۳۸۷، آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات) چاپ ۱۹، تهران، انتشارات آوای نور
۱۲. شکویی، حسین، ۱۳۸۴، مبانی جغرافیای شهری، تهران، دانشگاه پیام نور
۱۳. شکویی، حسین، ۱۳۷۷، دیدگاههای نو در جغرافیای شهری، تهران، سمت
۱۴. شکویی، حسین، ۱۳۶۹، جغرافیای اجتماعی شهرها (اکولوژی اجتماعی شهر) تهران، جهاد دانشگاهی
۱۵. شیخاوندی، داور، ۱۳۵۳، آسیب‌شناسی اجتماعی، تهران، انتشارات نشر و پخش کتاب

۱۶. شیعه، اسماعیل، ۱۳۷۷، مقدمه‌ای بر مبانی برنامه‌ریزی شهری، تهران، دانشگاه علم و صنعت
۱۷. فرید، بدالله ۱۳۷۳، جغرافیا و شهرشناسی، تبریز، انتشارات دانشگاه تبریز
۱۸. کلانتری، محسن، ۱۳۸۰، بررسی جغرافیایی جرم در شهر تهران، پایان نامه دوره دکتری
برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تهران
۱۹. ستاد مبارزه با مواد مخدر، ۱۳۸۴، کتاب علوم جنایی (گزیده مقالات)، تهران، انتشارات سلسبیل
۲۰. کی‌نیا، مهدی، ۱۳۷۹، مبانی جرم‌شناسی، سه جلد، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
۲۱. مافی، عزت‌الله، ۱۳۷۸، جغرافیای تطبیقی پاتولوژی شهری (وین - مشهد) فصلنامه تحقیقات
جغرافیایی شماره ۵۲ و ۵۳، مشهد، انتشارات آستان قدس
۲۲. مرتضوی، علی، ۱۳۸۳، قاچاق بین‌المللی مواد مخدر و حقوق بین‌الملل، تهران، ستاد مبارزه
با مواد مخدر
۲۳. مظلوم خراسانی، ۱۳۸۴، بررسی مسائل اجتماعی ایران، مشهد، انتشارات دانشگاه فردوسی
۲۴. مقالات اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران، ۱۳۸۱، پرخاشگری و جنایت، جلد
سوم، تهران، انجمن جامعه‌شناسی ایران
۲۵. معاونت فنی و شهرسازی شهرداری شیراز، ۱۳۸۶، مطالعات اجتماعی - اقتصادی مناطق
مختلف شهر شیراز (بازنگری طرح تفضیلی مناطق شهری)
۲۶. معاونت فنی و شهرسازی شهرداری شیراز، ۱۳۸۷، مطالعات بازنگری طرح تفضیلی شهر شیراز
(سند راهنمای توسعه شهر (۴ جلد))
۲۷. میری آشتیانی، الهام، ۱۳۸۵، جامعه‌شناسی اعتیاد در ایران امروز، چاپ اول، تهران، انتشارات
مهاجر

28. Ackerman, William, 2004, a Assessing Spatial Pattern of Crime in
Lima, Ohio, Cities journal, Volume21, Issue5, pages 423-437
29. Dietrich, Ober Willer, 2008, Comparing Spatial Patterns Of
Robbery :Evidence Frome a Western and an Eastern European
City, Cities journal, Volume25, Issue4, pages 185-196

30. Luc Anselin, Jacqueline Cohen, David Cook, Wilpen Gorr, and George Tita. 2000. Spatial Analyses of Crime. MEASUREMENT AND ANALYSIS OF CRIME AND JUSTICE. 213-262
31. --Meagan Elizabeth Cahill, 2004, Geographies of Urban Crime: An Intraurban Study of Crime in Nashville, TN; Portland, OR; and Tucson. 2-197
32. -Reid, S.T. 2000. Crime and Criminology. U.S.A: Mc Graw-Hill Higher Education.